

مَلْسُومَ عَزَّاجَ عَبَّاتٍ نَمَلًا قَلَمَ لَسَوَّوْهِ لَعْلَلِ لَصَّ لَلِ لُؤْسَرَّ نَأَ عَزَّيْرُهُ يَبَّأَنَ ع
نَمَّ عَجْرِي هَنِّإِفَ اُونَفْدَنَمَ عُرْفَيِّوَاهِي لَعْلَلِ عِيَّصِّي يَتَّحُّ عَمَّ نَأَكَّوَأَبَّاسُ تَحَّوَأَنَامِي
نَفْدُتْ نَأَلْبَقَّ عَجْرُ مَثَاهِي لَعْلَلِ عِيَّصُّ نَمَّوَدُحُّ لُؤْمِ طَارِي قَلُّكُنِّي طَارِي قَبَّ رَجَّالِ
يِرَاخَبَلِ هَاوَرِ طَارِي قَبَّ عَجْرِي هَنِّإِفَ

Абу Хурайра розиаллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Ким иймон ва савоб умиди ила бир мусулмоннинг жанозасига қатнашса, жанозаси ўқилиб дафнидан фориғ бўлингунча турса, икки қийрот ажр билан қайтади. Ҳар бир қийрот Уҳуд тоғичадир. Ким жанозани ўқиса ва дафн қилинмай туриб қайтса, бир қийрот билан қайтади”, деб айтдилар” .

Бухорий ривояти.

Жаноза намозининг ҳикмати маййитга дуо ва шафоат қилишдир, албатта, бу ихлос билан бўлади.

هُوَ أَوْرَاءُ عَادِلٍ هَلْ أَوْصَلَ حَافِ تَيِّمٌ لَلِ عِيَّصِّي لَصَّ إِذْ لَقِيَ بَّنِ لِنَعَّ عَزَّيْرُهُ يَبَّأَنَ ع
نَأَبَّحُّ نَبَّوَدَّوَادُ وَبَّأَ

Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

“Қачон маййитга намоз ўқисангиз, унга дуони ихлос ила қилингиз”, дедилар”.

Абу Довуд ва Ибн Ҳиббон ривоят қилган.

Тўрт тоифа инсонларга жаноза ўқилмайди:

- Боғийлар (қарши чиқаётган урушларида вафот этсалар).
- Йўл тўсарлар (йўл тўсарлик қилаётганларида қаршиликка учраб вафот этсалар).
- Тарафкашлар (тарафкашлик қилиб урушётган чоғларида вафот этсалар).
- Зўравонлар (қурол-яроқ ёки бўғиш билан зулм ўтказётган чоғларида қаршиликка учраб вафот топсалар).

Жаноза намозига имом бўлишга ким ҳақли?

Бу борада ҳанафий уламолар “Энг ҳақли киши подшоҳ ёки ноиби, улар бўлмаган чоғда қози, у ҳам бўлмаса, маҳалла масжидининг имоми”, деганлар. Бироқ, бизнинг ҳозирги давримизда аввал диний идора бошлиғи, сўнг унинг ноиби ёки диний идора юборган вакил десак, хато қилмаган бўламиз. Улар бўлмаса, маййит яшаган мавзе жомеъ масжидининг имоми ҳақли бўлади. Сўнгра никоҳ асабалари тартиби бўйича мукаллаф эркак валий имомликка ҳақли. Лекин ота ҳурмат юзасидан ўғилдан муқаддам қўйилади. Агар ўғил илмли, ота илмсиз бўлса, бундан мустасно. Сўнг ака ва укаси каби валийлари, кейин қариндош-уруғлари ҳақлидирлар.

Валийлар тартибининг қисқача тафсили қуйидагича:

1. ота;
2. ўғил;
3. ўғилнинг ўғли, қанча пастласа ҳам;
4. бобоси, қанча юқори бўлса ҳам;
5. ака-укаси;
6. ота бир ака-укаси;
7. ака-укасининг ўғли, ҳудди шу тарзда, яқиндан яқинроғи имом бўлишга ҳақли бўлади.

Жаноза ўқишга ҳақли киши ўз ҳаққини бировга тақдим этиши ҳам мумкин. Жаноза ўқишга ҳақли киши маййитнинг “жанозамни фалончи ўқисин”, деб васият қилган кишисидан ҳам ҳақлироқдир. Яъни, жаноза ўқишга ҳақли киши турганда унинг васияти бекор бўлади.

Ўлим сабабли боғлиқлик узилгани учун эр хотинига валий бўлмайди. Аммо хотиннинг валийси бўлмаса, эри жаноза намозини ўқишга ҳақлироқдир, сўнгра қўшниси бошқадан кўра яхшироқдир.

Бир нечта маййитга жаноза ўқиш

Барча мазҳаб уламолари бир нечта маййитга бирданига, бир марта намоз ўқиш мумкинлигига ҳам, ҳар бирига алоҳида-алоҳида намоз ўқиш афзаллигига ҳам иттифоқ қилганлар. Иккинчи кўринишда маййитларнинг афзал бўлгани бошқаларига муқаддам қилинади.

Ҳанафий уламолар шундай дейдилар:

“Бир нечта маййитни тўплаб бирданига намоз ўқилганда

□ маййитлар теккис, бир саф қилиб қўйилади. Имом эса афзалини олдида туриб намоз ўқийди.

□ маййитлар имомдан қибла тарафга қараб кетма-кет, ёнма-ён қўйилади. Имом уларни кўкраклари рўпарасида туради. Агар маййитлар эркак, аёл ва бола бўлса, жамоат намозидаги саф тортиш тартибида, яъни имомнинг олдида биринчи бўлиб эркак, сўнг бола, сўнг аёл қўйилади.

Жаноза намозининг шарт, рукн ва суннатлари.

Шартлари:

Жаноза намози дуруст бўлиши учун олти шарт лозим бўлади:

1. Маййит мусулмон бўлиши;
2. Пок бўлиши;
3. Аврати ёпилган бўлиши;
4. Маййитнинг ҳозир бўлиши (бошқа жойдаги, ғоиб маййитга намоз ўқилмайди);
5. Маййит бутун бўлиши ёки жасадининг ярмидан кўпи мавжуд бўлиши (ярмидан озроғи бўлса ёки ярми бошсиз бўлса жоиз эмас);
6. Маййит жаноза ўқувчининг олдида қўйилган бўлиши (жаноза ўқувчининг ортида ёки ёнида бўлса, шунингдек, от- эшакка ўхшаш улов устида ёки осиб қўйилган бўлса жоиз эмас);

Жаноза ўқувчига тааллуқли шартлар эса бошқа намозлардаги шартлар кабидир, яъни бадани, кийими, макони пок бўлиши, сатри аврат, ният,

қиблага юзланиш. Лекин жанозанинг вақти бўлмайди.

Рукнлари иккита:

1. Тўртта такбир (ҳар бир такбир бир ракъат ўрнига ўтади);

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг охириги ўқиган жанозалари тўрт такбир ила бўлганига саҳобийлар иттифоқ қилишган.

2. Тик туриш (узрсиз ўтириб ёки улов миниб намоз ўқиш жоиз эмас);

Охирида, тўртинчи такбирдан сўнг икки тарафга салом бериш эса жанозанинг вожиби ҳисобланади.

Суннатлари

Жаноза намозининг суннатлари учта:

1. Аллоҳга ҳамд айтиш:

كِرِيغِ هَلِ الْوِ ، كُدَّجِ يَلْأَعَتِو ، كُْمَسَا كِرَابَتِو ، كِدْمَحَبِو مَهَلَلِ الْكِنَاحِ بُسْ

Аллоҳим! Сенга ҳамд айтган ҳолда Сени пок деб ёд этаман. Исминг муборақдир. Улуғлигинг юксакдир. Сендан ўзга илоҳ йўқдир!

إِذَا مَلَسَ وَهِيَ لَعَلَّ لَيْلِ لَوْ سَرَّ نَاكَ : تَلَاق : اِهْنَعِ هَلَّ لِي ضَرْةَ شَيْءٍ اِعْنَعِ الْوِ ، كُدَّجِ يَلْأَعَتِو ، كُْمَسَا كِرَابَتِو ، كِدْمَحَبِو مَهَلَلِ الْكِنَاحِ تَتَفَا دَوَادِ وَبَأُو ، يَذْمُرْتَلِ اِهْرَجْ أ «كِرِيغِ هَلِ

Оиша розиаллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам намозга киришганда:

“Субҳанакаллоҳумма ва биҳамдика ва табарокасмука ва таъала жаддука ва ла илаҳа ғойрук”, дер эдилар”.

Термизий ва Абу Довуд ривояти.

2. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга салавот айтиш:

أَنْرَكَ دَو ، أَنْرِي بَكَ وَأَنْرِي عَصَو ، أَنْبِئْ أَعْو وَأَنْدِهْ أَشَو ، أَنْتَبِّئْ مَو وَأَنْبِئْ حَلْ رَفْغًا مُهْلَلَا
هُفَوْتَف أَنْمُهُ تَبِيْفَوْتَنْ مَو ، مَالِسْ إِيْلَا لَعِ وَيْحَ أَفْ أَنْمُهُ تَبِيْحَ أَنْمُهُ لَلَا أَنْثُنْ وَأَنْ
نَامِي إِيْلَا لَعِ

Эй бор Худоё! Тиригимизни ва ўлигимизни, ҳозиримизни ва ғойибимизни,
кичигимизни ва каттаимизни, эркагимизни ва аёлимизни мағфират қилгин.
Эй бор Худоё! Биздан кимни яшатсанг, Исломда яшатгин. Биздан кимни
вафот эттирсанг, иймонда вафот эттиргин.

لَعِ عُهُ لَلَا لَعِ صِهْ لَلَا لُؤْسَرَرْنَا كَ : لَقْ بَرِهِي بَأْنَع ، سِيْلَهْ شَأْلَا مِيَهْ أَرْبِي بَأْنَع
، أَنْبِئْ أَعْو وَأَنْدِهْ أَشَو ، أَنْتَبِّئْ مَو وَأَنْبِئْ حَلْ رَفْغًا مُهْلَلَا : لَقْ بَرِهْ زَانَجَلَا لَعِ سِيْلَصْ إِذِي مَلَسَو
رَبْعُ نُبْ عَمَلَسْ وَبَأْنِي نَتَدَحْو : سِيْحِي لَقْ . أَنْثُنْ وَأَنْرَكَ دَو ، أَنْرِي بَكَ وَأَنْرِي عَصَو
: هِي فَدَا زَو ، كَلْ ذَلْ ثَمَّ مَلَسَو . هِي لَعِ عُهُ لَلَا لَعِ صِي بَلَلَا نَع ، عَرِيْرُهُ يَبَأْنَع ، نَمَحْرَلَا
لَعِ هُفَوْتَف أَنْمُهُ تَبِيْفَوْتَنْ مَو ، مَالِسْ إِيْلَا لَعِ وَيْحَ أَفْ أَنْمُهُ تَبِيْحَ أَنْمُهُ لَلَا
نَامِي إِيْلَا

Абу Иброҳим Ашҳалий отасидан ривоят қилади:

“Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам маййитга жаноза намоз
ўқисалар “Аллоҳуммағфир лиҳаййина ва маййитина ва шаҳидина ва
ғойибина ва соғирина ва кабирина ва закарина ва унсана”, дер эдилар.

Яҳё айтади: “Менга Абу Салама ибн Абдурраҳмон Абу Ҳурайрадан, у эса
Набий соллalloҳу алайҳи васалламдан шунга ўхшашини ривоят қилиб
айтиб берган. Унда “Аллоҳумма ман аҳяйтаҳу минна фааҳййихи алал ислам
ва ман таваффайтаҳу минна фатаваффаҳу алал ийман”ни зиёда қилган”.

Термизий ривояти.

Агар маййит балоғатга етмаган бола ёки мажнун бўлса юқоридаги,
катталарга айтилган дуо ўрнига ушбу дуо айтилади:

أَعْفَسْ مُعَفِّشًا وَأَشَو أَرْحُذُهُ لَعِ عَجْ أَوْ أَطْرَفَ أَنْ لَعِ عَجًا مُهْلَلَا

Аллоҳим! Уни бизни боришимизга фарат (ҳавз кавсар сувини тайёрлаб
кутиб олгувчи), захира қилгин. Шафоатчи ва шафоати қабул
қилинувчилардан қилгин!

Тартиби

Юқорида айтиб ўтганимиздек жаноза намози тўрт такбирдан иборат ва улар тўрт ракъат ҳисобидадир. Шу нарсани унутмаслик керакки, такбирлар рукн бўлгани учун уларни ҳамма айтиши шарт. Имом бўлса жаҳрий, ёлғиз ўқувчи ёки имомга эргашувчи бўлса, ўзи эшитадиган даражадаги овоз билан айтади. Зотан, такбирсиз жаноза намози ракъатсиз намоз сингари фосид бўлади. Жаноза намози қуйидаги тартибда ўқилади:

1. Ният қилинади;
2. Фақат биринчи такбирдагина қулоқ қоқилади (ربك اللهم);
3. Ҳамд-сано айтилади (...كذمحبو لله لئلا كنا حُبُس...);
4. Иккинчи бор такбир айтилади (ربك اللهم);
5. Набий соллаллоҳу алайҳи васалламга салавот айтилади (...دَّمَ حُمَّيَّ لَعَلَّ صَمُّهُ لَلِ...);
6. Учинчи бор такбир айтилади (ربك اللهم);
7. Дуо айтилади (...ان تَيَّمَّوْا نِّيَّ حَلَّ رَفْعًا مُهْلَلِ...);
8. Тўртинчи марта такбир айтилади (ربك اللهم);
9. Иккала тарафга салом берилади (هَلَلِ اَمْرًا حَرَمًا وَ مَكِّيَّ لَعَلَّ مَالَسَلِ);

Жаноза намозида қироат ҳам, ташахҳуд ҳам бўлмайди. Имом адашиб, бешинчи такбирни айтиб юборса, унга эргашмай, салом бергунча кутиб турилади ва бирга салом берилади.

Жанозада имом қаерда туради?

Маййитни жаноза учун чалқанчасига, ўнг тарафини қибла томонга қилиб ётқизилади. Жаноза ўқувчи эса маййит ҳоҳ эркак, ҳоҳ аёл бўлсин, кўкси рўпарасида, қиблага юзланган ҳолда туради. Зеро, кўкс қалб ўрни бўлиб, иймон нури ўша қалбда бўлади. Бинобарин, қалб олдида туриш маййитга иймони туфайли шафоатчилик қилинаётганига ишорадир.

Агар масбуқ имом тўртинчи такбирни ҳам айтиб бўлганидан сўнг салом беришидан олдин келса, жамоатга қўшилиб, саломдан сўнг уч такбирни айтиб олади.

Жаноза намози вақти

Жаноза намозини қуйида келтириладиган вақтлардан бошқа вақтда ўқиш жоиз.

Уч вақтда ўқиш макруҳ ҳисобланади:

- Қуёш чиқаётганда;
- Кун ярми, қуёш тик келган чоғда;
- Қуёш ботаётганда;

ثَالِثٌ لِّوَقَيِّ نَهْجِ لِرِمَاعِ نَبَّهَ بَقُعْ تُعَمَّ سَلَا قَدَّهِيَ بَأَنَّ عَجَّلَ عَنَّا بَسْمُومَ عَنَّا
نَّوَّأَنَّ هِيَ فَجَلَّصُنَّ نَأْمَّ لَسَوَّهِيَ لَلَّ لَّصَّ لَلَّ لَّوَسَّرَ أُنَّ نَكَّ تَاعَاسَ
مُّؤَقَيِّ نَحَّوَعَفَتَّرَتَّ حَّغَزَابُ سُمَّ شَلَّ لَطَّ نَحَّ أَنْتَومَّ نَهِيَ فَرُبَّقَنَّ
بُرَّعَتَّ حَّوُرَّعَلَّ لُفَّيَّضَتَّ نَحَّوَسُمَّ شَلَّ لَمَّ تَّ حَّهَرِيَّهَ طَلَّ

Мусо бин Али отасидан ривоят қилиб айтади:

“Уқба ибн Омирни Жуханийнинг

“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бизларни уч вақтда намоз ўқишдан ёки ўлик кўмишдан қайтарар эдилар: қуёш чиқишни бошлагандан кўтарилиб олгунгача, туш пайтида тик келгандан то қуёш оғгунча, қуёш бота бошлагандан то ботгунча”, деган гапини эшитдим”.

“Бадоиъус-Саноиъ” китобининг муаллифлари Аллома Алоуддин Косоний роҳматуллоҳи алайҳ айтадилар:

“Ўлик кўмиш” дан мурод дафн эмас, жаноза ўқишдир. Чунки бу вақтларда дафн қилишнинг зарари йўқ”.

Дафндан сўнг жаноза ўқиш ҳукми

Маййит қабрга қўйилиб, тупроқ тортилгач унга намоз ўқилмагани маълум бўлиб қолса ёки бир неча кун ўтиб, аксар гумони маййитнинг жасадини “чирий бошламаган”, деб ҳисобласа, қабрини устида жаноза намози ўқилади. Тупроқ тортилишидан олдин эсга тушса, олиб жаноза ўқиб, дафн қилинади.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Уҳуд шаҳидлари қабри устида, дафнларидан анча кейин жаноза ўқишлари бунга яққол далил бўлади. Зотан, уларга ҳали жаноза намози ўқилмаган эди.

Ғоиб (жасади ҳозир бўлмаган инсон)га намоз ўқишликнинг ҳукми

Ҳанафий мазҳаби уламолари ғоибга жаноза ўқиш жоиз эмас, деб айтадилар. Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Ҳабашистон подшоси Нажошийга ўқиган намозларини эса, фақатгина у зотга хос, дейдилар.

Чақалоқларга намоз ўқиш.

Маййит тирик туғилган бўлса, ювилади, унга жаноза ўқилади, марос олади ва қолдиради. Тириклик аломати овоз чиқариш, акса уриш, йиғлаш ёки бир марта бўлса ҳам қўл оёғини қимирлатиш бўлиши мумкин. Айрим ривоятларда гўдак ўлик туғилса, аммо ҳамма аъзолари бутун бўлса, ҳаётдан ҳеч бир аломат бўлмаса ҳам, ювилади ва унга исм қўйилади, дейилган. Лекин ҳам ўлик ҳам чала туғилган бўлса, ювилмайди. Устидан бир марта сув қўйиб, латтага ўраб, исм қўйиб, дафн қилинади. Чунки Имом Термизий Жобир розиаллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам:

ثري الوه يلع لصى ال لفظ لاق لمسو وهىلع للى لى صب نل ن ربا ن
ل هتسى ى تح ثروى الو

Яъни, “Токи овоз чиқармагунча гўдакка намоз ўқилмайди, мерос ҳам олмайди, (ундан) мерос олинмайди ҳам”, деганлар.

Жаноза намозни қаерда ўқилади?

Жаноза намозгоҳда ўқилиши афзалдир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Ҳабашистон подшоси Нажошийга жаноза намоз ўқигани

Баъзилар макруҳ эмас, чунки масжидни ифлос қилиш эҳтимоли йўқ, дейишган.

Бошқалар эса макруҳ, чунки у мактубот (вақтли фарз) ибодатларни адо қилиш учун мўлжалланган. Ундан бошқаларини эса узр эътибодан адо қилса бўлади, дейишган.

Фатво биринчисига, зеро масжидда турли хил тоат, дуолардан иборат нафл ва бошқа ибодатларни бажаришлик макруҳ саналмайди.

Бизнинг диёримизда ҳам ушбу фатвога амал қилинади.

Юсуфжон Жўрабоев Исроилжон ўғли